

I. АМІН: ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИЙ ЗВ'ЯЗОК ЖАГИ ДО ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ ТА ВТРАТОЮ ВЛАДИ

Гнатенко Микита Петрович

*студент першого року навчання третього (освітньо-наукового) рівня
за спеціальністю 081 Право*

*Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Проблематика злочинів проти людяності вирізняється актуальністю протягом усієї історії людства. При цьому, слід зауважити, що, вдаючись до вчинення зазначених злочинів, різні лідери переслідують єдину мету, яка спрямована на: 1) знищення опозиції; 2) боротьбу зі свідомими громадянами; 3) придушення будь-якої непокори з метою набуття «абсолютної» влади. Крім того, такі політичні діячі, як правило, не зупиняються на злочинах проти власного народу. Історія містить чимало фактів, коли диктатори, встановивши власний порядок у країні, поширюють його й на сусідні країни.

Яскравим прикладом тут слугує політична діяльність угандійського диктатора І. Аміна, який, скоївши численні злочини проти людяності в Уганді, згодом розв'язав війну проти Танзанії: «Прийшовши до влади в Уганді в 1971 році, Іді Амін створив кілька нових силових структур, які підпорядковувалися безпосередньо йому, в тому числі Відділ громадської безпеки та Державне науково-дослідне бюро. Разом з військовою поліцією ці сили безпеки вбили близько 10 000 угандійців протягом першого року правління Аміна. Протягом наступних кількох років ще більше угандійців стали жертвами поплічників Аміна, шукали притулку в сусідніх країнах або переховувалися в Уганді. У звіті Комітету з міжнародних прав людини Асоціації адвокатів Нью-Йорка кількість жертв терору Аміна оцінюється від 100 000 до 500 000 осіб. За часів режиму Аміна загинуло багато видатних угандійців, зокрема голова Верховного суду Бенедикто Ківанука та англіканський архієпископ Джанані Лувуум.

У 1972 році Амін наказав вислати 70 000 громадян Уганди азійського походження та експропріювати їхню велику власність, включаючи

5 655 фірм, фабрик і ферм, а також особисті речі на суму 400 мільйонів доларів США» [1] [переклад наш – М. Г.].

Як бачимо, диктатор І. Амін велике значення приділяв силовим структурам і військовій поліції. Загалом слід зауважити, що, прийшовши до влади, політичні діячі-диктатори намагаються підпорядкувати собі усі її гілки. Так, найважливішим, на мою думку, у контексті встановлення сталого режиму є отримання повної влади над:

1) парламентом (зазвичай диктатори використовують фальсифікації під час виборів або забороняють опозиційним партіям брати в них участь; якщо партія диктатора отримує більшість, це дає змогу провадити виключно «власну» політику, зокрема й законодавчі кроки, які зреалізуються у скоєнні злочинів проти людяності);

2) судами (з метою боротьби з опозиціонерами та активістами, які несуть загрозу режиму (йдеться про фабрикування справ); також підпорядковані суди не будуть розглядати порушення, які вчиняють проурядові сили, що дає карт-бланш диктаторам на застосування сили проти будь-кого, хто нестиме загрозу);

3) поліцією, військами, силовими структурами загалом (силовий блок – це основа, на якій тримається кожен диктаторський режим; прихильність поліцейських, військових дозволяє диктатору придушувати протести, провадити власну політику, при цьому, як правило, саме силові структури беруть участь у злочинах проти людяності; така підтримка може стати передумовою до поширення цих злочинів на інші країни, які можуть стати мішенню диктатора);

4) засобами масової інформації (на мою думку, це є чи не найважливішою сферою, яка може допомагати диктатору й впливати на громадян країни. Зокрема, завдяки пропаганді у ЗМІ лідер може виправдати будь-який злочин, спрямувати суспільну думку у необхідне йому русло та отримати підтримку власних злочинних дій.

Слід виокремити 3 етапи насильства під час правління І. Аміна, на чому, зокрема, акцентували увагу такі дослідники, як Т. Avirgan і М. Нопеу:

1) прийшовши до влади, І. Амін спочатку спрямував насильство проти силового блоку: «Перша фаза була спрямована проти збройних сил і поліції, і відбувалася як серія масових вбивств у казармах. Спочатку мішенями були солдати з племен ачолі, лангі та інших, які вважалися лояльними до Оботе. На початку правління Аміна, з січня по травень 1971 року, було вбито кілька сотень таких офіцерів. Однак масові чистки ачолі і лангі в армії і поліції досягли піку в період з травня по липень 1971 року. За оцінками, 5,000–6,000 угандійців з цих сил загинули, в тому числі під час масових вбивств у казармах у Мбарарі (близько 150–250 вбитих), Морото (близько 120 вбитих), Джінджа (близько

800 вбитих або зниклих безвісти) та на складі боєприпасів у Магамазі (близько 50 вбитих)» [2] [переклад наш – М. Г.];

2) друга фаза була спрямована проти цивільних громадян: «Солдати не лише виконували накази Аміна вбивати, але й указ 1971 року надав військовим повноваження затримувати будь-кого, кого вони вважали винним у підбурюванні до заколоту. Тому солдати часто на власний розсуд вбивали тих, кого вважали частиною опозиції, або зловживали своєю владою, обираючи мішенню для вбивства людей як засіб владнати особисту вендету. Хоча племена, які вважалися нелояльними до Аміна, такі як ачолі та лангі, стали першими об'єктами гніву Аміна, майже кожна етнічна група стала мішенню для вбивств до того часу, як він втратив владу» [2] [переклад наш – М. Г.];

3) третя фаза припала на кінець правління І. Аміна: «Були проведені додаткові етнічні чистки у збройних силах і різко зросла кількість жертв серед цивільного населення, оскільки повстанські рухи проти режиму Аміна набирали силу. У 1978 році танзанійські солдати виявили тіла 120 загиблих угандійських солдатів неподалік від кордону Танзанії з Угандою...» [2] [переклад наш – М. Г.].

Оскільки Танзанія допомагала угандійській опозиції, І. Амін вирішив скористатися можливістю й розпочав війну із сусідньою країною. Диктатор розумів, що ворожий до нього осередок на території іншої країни несе постійну загрозу для його режиму, тому він прийняв рішення про вторгнення до Танзанії. Однак, об'єднана опозиція разом із танзанійською армією пішли у контрнаступ, що й призвело до звільнення Уганди від диктаторського режиму: «За підтримки танзанійської армії Фронт національного визволення Уганди скинув Іді Аміна в результаті перевороту 11 квітня 1979 року. За рік до цього Амін переслідував політичних дисидентів у Танзанії, а згодом вторгся в регіон Кагера вздовж західного узбережжя озера Вікторія в Танзанії. Участь Танзанії в перевороті почалася як кампанія з повернення цієї території, але закінчилася тим, що танзанійські війська воювали з Фронтом національного визволення Уганди аж до Кампали, щоб повалити Аміна» [2] [переклад наш – М. Г.].

Як бачимо, І. Амін втратив владу у збройній боротьбі. Проте, незважаючи на скоєні злочини, він не був притягнений до відповідальності: «Дуже шкода, що смерть наздогнала Іді Аміна раніше, ніж правосуддя», – сказав Р. Броуді, директор відділу спеціальних розслідувань Human Rights Watch. «Амін був відповідальний за масові вбивства і вигнання азіатської громади своєї країни, але йому вдалося уникнути розплати» [1] [переклад наш – М. Г.].

Отже, приклад І. Аміна, який останні роки життя провів у Саудівській Аравії, демонструє, що жага до знищення опозиції, навіть розташованої за кордоном, виявилася помилкою й призвела до втрати диктатором

влади у власній країні. Однак слід зазначити, що притягнути до відповідальності таких диктаторів за скоєння злочинів проти людяності доволі складно.

Література:

1. Uganda: Idi Amin Dies Without Facing Justice. URL: <https://www.hrw.org/news/2003/08/18/uganda-idi-amin-dies-without-facing-justice>.

2. Uganda: Idi Amin. URL: https://sites.tufts.edu/atrocityendings/2019/12/20/uganda-idi-amin/#_edn1.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-463-7-75>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕДУРИ ОГолоШЕННЯ ОСІБ У МІЖНАРОДНИЙ РОЗШУК

Говорун Євгенія Олексіївна

доктор філософії,

начальник відділу міжнародно-правового співробітництва

Харківської обласної прокуратури

м. Харків, Україна

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну та введення воєнного стану все більша частина населення України мігрує за кордон. Особливо «праглі» до виїзду за межі країни особи, які вчинили кримінальні правопорушення та мають мету уникнення притягнення їх до кримінальної відповідальності. Хоча законодавцем у КПК України передбачено можливість оголошення особи у міжнародний розшук, проте така процедура не деталізована законодавцем, що у свою чергу викликає купу запитань на практиці.

Не так багато науковців у своїх дослідженнях розкривали теми міжнародного розшуку. Окремі питання міжнародного розшуку досліджували М. Погорецький, О. Старенький, В. Галаган, О. Верещак, Н. Ахтирська та інші науковці. Проте, недостатня увага вітчизняних науковців в умовах постійних змін кримінального процесуального законодавства в Україні зумовлює необхідність більш глибокого вивчення вказаного питання.

Хоча сама процедура оголошення особи в міжнародний розшук чинним КПК не передбачена, водночас слід зазначити, що винесення